

Ahol a forradalom kezdődött

1956. október 16-án Szegeden alakult meg az egyetemi ifjúság országos szervezete

Kiss Tamás az '56-os forradalmi diákság egyik vezetője, a Szegeden alakult országos szervezet, a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége (MEFESZ) alapító tagja. Tanulmányait a Szegedi Tudományegyetem természettudományi, majd jogi karán kezdte. 1957-ben forradalmi tevékenység vádjával elítélik és bebörtönzik, az egyetemről kizárják. Később szabadul, tanulmányait a hetvenes években levelező tagozaton fejezi be. A vele készült interjú aktualitását az adja, hogy október 16-a – a MEFESZ alakulásának dátuma – az SZTE hivatalos ünnepe, az egyetemi autonómia és a hallgatói önkormányzatiság napja.

– Bevezetésként azt szeretném kérni, hogy beszéljen nekünk ifjúkoráról.

– Az ember az elmúlt 50 évben megszokta, hogy önéletrajzot ír. Ezt az '50-es években

is elég sokat kellett gyakorolni. Sajnos. 1934-ben születtem Balatonedericsen, a Dunántúlon, mindkét szülőm pedagógus volt, ketten voltak ott ők a tanítók, belőlük állt a tantestület. 1945-től Keszthelyre

◆ A Klauzál téri Nagygyűlés

Részletek a tanulmányi követelésekből:

- ◆ Az egyetemi ifjúság káderezését a párt augusztusban hozott értelmiségi határozatának szellemében végezzék!
- ◆ A Szegedi Egyetem az egyetemi és főiskolai hallgatók sajtóorgánuma legyen!
- ◆ A diákjóléti bizottságba küldendő tagokat a kari gyűlések válasszák!
- ◆ Követeljük a szabad elvi viták rendezésének jogát!
- ◆ Külföldi utazások szervezése keletre és nyugatra!
- ◆ 50%-os utazási kedvezményt belföldi utazásokra!
- ◆ Orosz nyelv fakultatív vá tétele!

a premontrei gimnáziumba írtak be. Apámat akkor kivitték szovjet hadifogságba, anyámmal maradtunk. '48 végén apám hazajött, '52-ben viszont szegény anyám halt meg. Nem mondom, hogy nyomorban éltünk, de azért nagyon szolidan és nagyon szerényen. '53-ban érettségiztem, és villamosmérnök akartam lenni. De értelmiségi származással nehéz volt bekerülni. Nem is sikerült. Úgyhogy én '53 nyarán még ott-hon voltam, és ősztől felmentem Pestre, a csepeli nagy Vas- és Fémművekben dolgoztam 1 évig mint betanított munkás. A következő évben megint jelentkeztem az egyetemre. Megint elutasítottak. Akkor megfellebbeztem. Az oktatási minisztériumba kellett személyesen elmenni a fellebbezéssel. Ott álltunk körülbelül hatszáz-an, és akkor közölték, aki kitűnőre, jelesre ért, az maradjon itt, a többi menjen el. Így maradtunk ott vagy ötvenen, és akkor közölték, hogy jöhetek Szegedre a TTK-ra. Így kerültem én Szegedre, egy olyan szakra, a matek-fizikára, melyhez - műszaki érdeklődésem ellenére - nem volt kedvem. Nem valami híres eredménnyel,

◆ Szovjet tank a belvárosi híd lábánál

gyünk oda, majd meglátjuk, hogy mit mondanak. Tóth Imre is úgy emlékszik rá vissza, meg jómagam is úgy emlékszem, hogy mikor bementünk, akkor tele volt a terem, és senki nem ült a katedrán. Egyébként ugye az volt a rend, hogy akkor ott kinn ült az elnökség. Mire mi fölvonultunk oda a katedrára, s közöltük, hogy gyerekek, akkor mindent ötletet dobjunk föl, és elkezdtek mondani azt az elképzelést, hogy egyetemista szervezetet hozunk létre, hogy ennek a szervezetnek milyen felépítése legyen, és hogy jöjjön létre. Tehát úgy körvonalaztuk, és hogy a szervezet majd milyen tanulmányi, meg szociális, meg egyéb kérdéseket követelne vagy próbálna kihajtani, az orosz nyelv fakultatív oktatásán túlmenően. Mint utólag egyébként kiderült, ott voltak a DISZ-vezetők, de nem jöttek még akkor ki. Féltünk. Nem tudom miért, őket kéne megkérdezni. Nem tudom körülbelül 3 óra alatt, amíg ez a gyűlés tartott, (nem tudom pontosan, hány óráig, ennek nincs nyoma) addig az induló 25-30 %-os feszültségi fokról 99, ha nem 100 %-ra futott föl fokozatosan a hangulat.

– Ez a hangulat jellemezte a következő, 20-i Nagygyűlést is?

– Tele volt a bölcsészkar AudMax, alig fértünk be, lógtak az ablakon, az ajtón, a lépcsőházban... Addigra már a Dél-magyarországban is megjelent egy néhány soros kis közlemény, hogy itt valami történik. De csak úgy nagyon szőrmentén, azt hiszem, 18-án. Viszont lent volt a Magyar Rádió, hogy csinálnak riportot. A srácok kihangsúlyozták a nagygyűlést. A nagygyűlést Perbír professzor úr nyitotta meg. Nagyon sok oktató ott volt, a rektor, a dékán, professzorok. Az első sorokban ültek. Mi a Lejtényivel meg a Gönczöllel ott ültünk kint. És másfél-két órán keresztül megvitattuk a Szervezeti és Működési Szabályzatot. Üdvözlő táviratokat hozott a postás és azt ott felolvastuk. Majd jöttek a követelések.

– Az ülés után megkezdődött az országos szervezőmunka.

– Gyakorlatilag minden egyetemi központba elmentek a küldötteink, illetve elmentem én magam is. Vittük a szervezeti

◆ Tankok őrzik a Szegei városházát

a jogi szakma gyakorlati pályái felé. Amikor aztán bekövetkezett az 56-os ősz, az alapvetően megváltoztatta az életemet.

– Október 16-án volt az első spontán gyűlés. Mik voltak ennek a közvetlen előzményei?

– Amikor 1956 őszén visszajöttünk, akkor ránk ragadt ez a nyüzsgés. Valamikor október tizedikén mutatott meg nekem a Lejtényi Andris barátom egy A/4-es papíron, egy gépelt szöveget, amit az ő elmondása szerint az egyik budapesti haverja küldött le neki postán. Ennek a tartalma az volt, hogy követeljük az orosz nyelv fakultatív-vá tételét, és ha ezt nem teljesítik, akkor valamikor október végére tűztek ki – azt hiszem – a röplap, akkor bojkottáljuk, magyarul nem megyünk be az órákra. Ezt a lapot titokban adogatták egymásnak.

Ekkor merült fel az ötlet: csináljunk egy szervezetet! Azzal elmentünk Tóth Imréhez, aki egyfelől fölöttünk járt. Az ezt követő 2-3-4 napban megint csak úgy kicsoportos módon, talán öt-hat embernek mondogattuk, de terjedt ilyen hólabdaszerűen ez a hír, hogy gyerekek, itt valami szervezetet kéne csinálni, ezt is kéne követelni, azt is kéne követelni. Ennek az egyik ilyen szülőhelye- 14-én, 15-én a diákklub volt, a központi épülettől kicsit balra. 16-án történt az a bizonyos első gyűlés.

Jó, hát akkor nagygyűlés van, elme-

de azért az első meg a második félét befejeztem, és akkor ismerkedtem meg itt a jogáshallgatókkal. A második év kezdetekor elmentem a jogi kar dékánjához és bejelentkeztem, hogy szeretnék átiratkozni. Húsz percet beszélgettem velem és közölte, hogy akkor másnap reggel itt találkozunk. Na, így lett belőlem joghallgató. Két jó barátom volt, akikkel úgy az első félév után sülve-főve együtt voltunk. Ezek közül az egyik dékán lett, a másik meg akadémikus, tehát én is valahova errefelé tendáltam volna, a tudományos pálya és nem

„Október 18-19-én több barátom szólt, hogy te, ebből marha nagy baj lesz”

szabályzatot, a pontokba foglalt követeléseket, miután minden egyetemi központban pontosan a szegedi események hatására a minisztérium elrendelte, hogy ifjúsági gyűléseket kell tartani az egyetemi DISZ és pártbizottságnak, és „fel kell világosítani” az ifjúságot az akkori politikai helyzetről. Ezekre a gyűlésekre részint megérkeztek a mi küldötteink, részint ott voltak a mi felhívásaink, és a korabeli dokumentumok, illetve az azóta ismertté vált dolgok bizonyítják, hogy minden egyes ilyen hi-

vatalosan államilag, párt és DISZ által szervezett nagygyűlés fél óra múlva átalakult MEFESZ gyűléssé. Ők is Sopronban, Pécsen, a Műegyetemen csatlakoztak a szegedi egyetemistákhoz és ők is megalakították a maguk MEFESZ szervezetét. Ez abból állt, hogy megszavazták: igen, akkor mi kiválunk a DISZ-ből és mi is MEFESZ-t alakítunk meg. Közfelkiáltással néhány embert vezetőnek is megválasztottak, illetve, – és ez talán még lényegesebb – ha ma valaki elolvassa, hogy

22-én Sopronban, Veszprémben, Pécsen stb. milyen politikai követeléseket fogalmazott meg akkor az egyetemi ifjúság, látja, hogy gyakorlatilag ugyanaz, mint a mi 20-i tizenegynéhány pontunk.

– *E korszak történéseiről olvasva törvényszerű a kérdés: Nem féltek a megtorlástól?*

– Október 18-19-én több barátom szólt, hogy te, ebből marha nagy baj lesz, úgy kirúgnak az egyetemről, mint a pinty. Mondtam: ha már egyszer elkezdted, ha már itt fölvetted a kolompot, azt rázni kell, nincs mese. Egy kicsit fatalista lett az ember, hogy hát lesz ami lesz, most már ezt végigcsináljuk. És hogy megértsetek, hogy az ember miért lehetett akkoriban fatalista, hát azt látta, hogy én elmegyek a dékánhoz és azt mondom, hogy dékán úr legyen kedves a 20-i nagygyűlésünkre jöjjön el levezető elnöknek. S ő nem azt mondja, hogy menj a fenébe, hanem: „Gyerekek, ez megtiszteltetés számomra, természetesen ott leszek!” Elmegyünk a rektorhoz, meghívjuk: „Természetesen ott leszek!” Hát már elnézés: ha a rektor, és a dékán azt mondja, hogy én jó úton járok, és nem azt mondja, hogy ezt azonnal hagyd abba, akkor bármennyire az embernek a hátsó agyában benne van a sejtés, hogy itt valami gáz lesz, hát akkor is csinálja.

Részletek a politikai követelésekből:

- ◆ Állítsák felelősségre azokat, akik felelősek az elmúlt időszak bűneiért!
- ◆ A tájékoztatás szabadságát!
- ◆ Nagy Imrét és Lukács Györgyöt az MDP KV-be!
- ◆ Bérügyi reformokat!
- ◆ A halálbüntetés eltörlése politikai bűncselekményekben!
- ◆ Szabad, demokratikus választási rendszert!
- ◆ Az egyetemi ifjúság nagyobb részt kapjon az ország politikai és egyéb ügyeinek intézésében!
- ◆ Március 15-e legyen nemzeti ünnep!
- ◆ Az oroszokat távolítsák el az országból!
- ◆ Töröljék el a parasztság kötelező beszolgáltatását!
- ◆ Egyetemi autonómiát!
- ◆ Az egyetemi hallgatóknak szuverén egyetemi polgárjogot!